

Avgitt 1. juni 2021

Innstilling fra arbeidsgruppen for endringer og forenklinger i regelverket som havbruksnæringen er underlagt

Mandat

Fiskeri- og sjømatministeren nedsatte 16.3.2021 en arbeidsgruppe til å gå gjennom regelverket som havbruksnæringen er underlagt, og foreslå endringer og forenklinger som kan gjøres på kort sikt. Konkret ble arbeidsgruppen bedt om å levere en prioritert liste på anslagsvis 10 bestemmelser/krav i ulike forskrifter under akvakulturloven, matloven og dyrevelferdsloven som gruppen mener er i motstrid, unødig byråkratiske eller utdaterte.

Arbeidsgruppens medlemmer

Line Ellingsen, Ellingsen Seafood AS (leder)

Fredd Wilsgård, Wilsgård Fiskeoppdrett AS

Harald Ellefsen, SANDS Advokatfirma DA

Jim-Roger Nordly, STIM AS

Liv Marit Årseth, Grieg Seafood AS

Gruppens arbeid

De forslag arbeidsgruppen nå fremmer er av ulik art, og de berører ulike regelverk og en rekke myndighetsorganer. Gruppen har arbeidet helt uavhengig av Nærings- og fiskeridepartementet, og har heller ikke hatt bistand fra departementet til sekretariat. Selv om de enkelte forslag står på selvstendig grunnlag, har arbeidsgruppen funnet det vanskelig å foreta en innbyrdes prioritering. Noen av forslagene vil kunne gjennomføres raskt, mens andre vil kreve mer inngående forarbeid fra myndighetenes side. Forslagene inneholder alle konkrete tiltak til forenkling eller tiltak som på annen måte vil bidra positivt til næringen, og utøvernes arbeidshverdag. Arbeidsgruppen har ikke med den tid som har stått til rådighet hatt mulighet til en fullstendig gjennomgang av regelverk og forskrifter som bør endres for å gjennomføre forslagene, men har under hvert punkt indikert regelendringer eller annet myndighetsinitiativ som trengs for oppfølging.

Bakgrunn – problemstillinger

Norsk havbruksnæring er en forholdsvis ny næring, preget av utvikling og innovasjon. Dette stiller krav til en effektiv og målrettet forvaltning som henger med på utviklingen. Næringen opplever en del overordnede utfordringer i samspillet med forvaltningen:

Samordning. Forvaltningen oppfattes som fragmentert og lite samordnet. Det skyldes ikke minst at en rekke statlige myndighetsorganer som er underlagt ulike departementer, samt kommuner og fylkeskommuner, har myndighetsansvar overfor næringen, basert på ulike regelverk. Det bør gjøres en tydeligere rolle- og myndighetsavklaring med sikte på å unngå unødig dobbeltforvaltning. Det er behov for en bedre samordning hos myndighetene, slik at næringen kan forholde seg til «en myndighetsstemme» som internt bedre koordinerer sin «stemme». Dette er utfordringer som er beskrevet, bl.a. i Nofima rapport 29/2015 som også påpeker at forvaltningen i dag er organisert på en måte som gjør det vanskelig å få til et samarbeidet på tvers av myndighetsinstanser. De forskjellige sektoretatene ivaretar i høy grad sine interesseområder, og det er dermed utfordrende å få til en overordnet samlet avveining av interesser.

Digitalisering/rapportering. Oppdretterne rapporterer nå de samme dataene til ulike etater via ulike plattformer. En felles plattform anbefales, hvor det også synliggjøres for næringens utøvere hvilken informasjon de ulike myndighetsorganene mottar. Dette vil være ressursbesparende for oppdretterne, og samtidig gjøre dataene enklere tilgjengelig for forvaltningen. Dette bør kombineres med en systematisk gjennomgang av rapporteringskrav og skjemahåndtering, slik at også denne blir gjort mer effektiv, og slik at det blir minst mulig behov for å rapportere samme type informasjon til flere ulike offentlige myndighetsorganer.

Kapasitet i forvaltningen. Det tar ofte for lang tid å få svar på henvendelser og behandlet søknader. Også dette må ses i sammenheng med at vi har en fragmentert forvaltning med den konsekvens at det blir flere forholdsvis små, geografisk spredte og dermed sårbare miljø. Dette kan også bidra til å svekke effektiviteten i den offentlige forvaltning. En manglende dialog og utilstrekkelig praktisering av veiledningsplikten er uheldig for næringen og samtidig dårlig samfunnsøkonomi.

Faglighet og kompetanse. Det oppleves at avgjørelser i forvaltningen kan bli tatt på et utilstrekkelig kunnskapsgrunnlag og preget av subjektive oppfatninger av næringen i deler av den offentlige forvaltningen. Det skjer en hurtig utvikling i næringen og utføres mye forskning. God kjennskap til praktisk oppdrettsvirksomhet må gis høyere vekt i forvaltningen. Det er også behov for bedre veiledning fra etater som Statsforvalteren, Fiskeridirektoratet og Mattilsynet om hvordan ulike funksjonskrav skal etterleves. For næringens utøvere oppleves det ofte utfordrende å måtte tilpasse seg ulik skjønnsutøvelse fra forvaltningens side, og dels uforutsigbarhet på tvers av regioner og ulike myndighetsorganer.

Det grønne skiftet. Arbeidsgruppen mener det er viktig at næringen og myndighetene både analyserer og kommuniserer hvor viktig havbruksnæringen er som bidragsyter til det grønne skiftet også i et globalt perspektiv. Norsk lakseproduksjon skjer f.eks. – sammenliknet med annen animalsk matproduksjon – med mye lavere klimagassutslipp, vesentlig lavere tilførsel av fôr per produsert kilo, samt betydelig mindre bruk av legemidler. Norsk havbruk er i front internasjonalt i å utvikle en bærekraftig næring, med stor vekt på dyrehelse og dyrevelferd. Arbeidsgruppen mener myndighetene og oppdrettsnæringen i felleskap bør utarbeide en strategi som gir grunnlag for å forsterke Norges posisjon som verdens «grønneste» havbruksnasjon. Denne posisjon kan utvikles videre gjennom bl.a.

økt bearbeiding og foredling av alt restråstoff, samt andre tiltak som kan bidra til lavere klimagassutslipp f.eks. knyttet til servicebåter, prosessering og transportsystemer. Slik sett kan Norge bli et stadig sterkere «fyrårn» for miljømessig bærekraftig matproduksjon. Fordi matproduksjon står for en stor del av verdens klimagassutslipp, er det desto viktigere med store ambisjoner for det grønne skifte også på dette område. Her har norsk havbruk alle muligheter til å komme best ut som den grønneste av de grønne både på kort og lang sikt.

Historikk

Havbruk er i dag Norges nest største eksportnæring, og en viktig distriktsnæring som er avgjørende for arbeidsplasser og bosetting langs store deler av norskekysten. Næringen og dens ansatte gir store skatte- og avgiftsinntekter til stat og kommuner, samt høye vederlag til det offentlig for kapasitetsvekst. I tillegg kommer den særskilte produksjonsavgiften, som er innført i 2021, og som også gir betydelige inntekter til havbruks- og fylkeskommuner. Myndighetene valgte i 2020 dette som modell for økt lakseskatt i stedet for innføring av grunnrenteskatt.

Havbruk er en gjennomregulert næring, med involvering fra en lang rekke offentlige instanser og ulike sektormyndigheter. Dessuten har alle tre forvaltningsnivåer (stat, kommuner og fylkeskommuner) myndighetsansvar for næringen. Byråkratiet har vokst parallelt med næringens relativt korte eksistens, og veien har blitt til mens man har gått. Oppbyggingen av det offentlige myndighetssystemet har aldri skjedd etter en helhetlig plan for hva som trengs for å styrke og utvikle næringen.

Næringen ble bygd opp på norskekysten på 1960- og 70-tallet basert på utøvernes idéer, risikovilje, arbeidskapasitet og erfaringer fra fiske og fangst. Kunnskapen om dyrehold på land og fiske i havet la grunnlaget for «fiskebonden» – oppdretteren.

Myndighetenes reguleringer og rammevilkårene for næringen har vært preget av store og skiftende endringer siden Lysø-utvalget i 1972 la grunnlaget for en midlertidig konsesjonslov for næringen året etter. Naturgitte begrensninger for landbruk har gjort det nødvendig med betydelig offentlig støtte og importbegrensninger, mens våre naturgitte betingelser for havbruk har gjort det mulig å bygge opp en internasjonalt konkurransedyktig eksportnæring.

De første årene ble norske oppdrettere ikke avkrevd noe vederlag eller avgift for å produsere laks og ørret. Det fantes heller ingen rettigheter å tilby. Det var kystens folk som på selvstendig initiativ startet å produsere laks, som 50 år senere er blitt en ettertraktet matvare over hele verden. Det tok lang tid før retten til å produsere laks i sjøen – «konsesjoner» - fikk særlig verdi. Så sent som i 2006 måtte staten auksjonere tillatelser i Finnmark fordi ingen ville betale fastprisen på 4 millioner kroner.

I løpet av sin korte eksistens har havbruksnæringen vært rammet av gjeldskriser og konkursbølger ved flere anledninger og mange av konsesjonene ble tvangssolgt. Næringen må avfinne seg med store svingninger i lakseprisen i en hard internasjonal konkurranse med verdens største matvareprodusenter, og dessuten leve med risiko for biologiske utfordringer og proteksjonistiske tiltak i ulike land. Dette siste har næringen smertelig fått erfare ved at norsk laks i lange perioder har vært utestengt eller utsatt for andre proteksjonistiske tiltak fra store markeder som EU, USA, Kina og Russland. Dette illustrerer at norsk havbruk i særlig grad må avfinne seg med å bære næringsmessige konsekvenser av norsk politikk både på det innenriks- og utenrikspolitiske område. I sum innebærer

dette at havbruksnæringen er en sterkt konjunktur- og konkurranseutsatt næring, og har desto større behov for stabile og forutsigbare rammebetingelser fra myndighetenes side.

Næringen og myndighetene er inne i krevende prosesser rundt rammevilkår for næringen fremover. Mye av dette er en konsekvens av næringens utvikling. Kapasitetsjustering basert på «trafikklyssystemet» er under rettslig prøving, og det er delte meninger om det vitenskapelige grunnlag for systemet. Samtidig pågår en myndighetsprosess for å avklare reguleringene for havbruk til havs, både lokaliteter og tillatelser, og mulighet for å utvikle havbruk i mer eksponerte områder. Rammene for bruk av ny teknologi i tradisjonelt oppdrett er også i støpeskjeen, bl.a. lukkede anlegg i sjø. Dette er fundamentale prosesser som ligger utenfor mandatet for denne «arbeidsgruppe forenkling».

Utfordringer

I tråd med mandatet har arbeidsgruppen hovedsakelig satt søkelyset på konkrete forslag til endringer og forenklinger i regelverket norsk havbruk forholder seg til i det daglige, uten å utfordre de mer fundamentale prinsippene som gjelder for myndighetenes regulering av næringen. Det er samtidig grunn til å reise debatten om mer strukturelle endringer i havbruksforvaltningen. Det er et generelt inntrykk at dagens forvaltning er fragmentert, slik at næringen må forholde seg til mange myndighetsorganer og forvaltningsnivåer som ikke alltid kommuniserer godt nok sammen.

Mange av forslagene tar sitt utgangspunkt i de deler av reguleringene som setter sitt preg på hverdagen til næringens utøvere. Det er her det fragmenterte myndighetsregime særlig gjør seg gjeldende. Det gjelder ikke minst lokaliteter og drift, til forskjell fra konsesjonsordningene (tillatelses MTB) som har en langt mer ensartet styringsstruktur med Nærings- og fiskeridepartementet og Fiskeridirektoratet som styringsaksen.

I perioden 2003 til 2007 ble det gjennomført et prøveprosjekt i Trøndelag hvor Fiskeridirektoratet region Trøndelag fikk delegert myndighet fra Fylkesmannen, Kystverket og Mattilsynet – den såkalte Trøndelagsmodellen. I NTNU samfunnsforskning sin utgivelse fra 2013, «*Arven fra Trøndelagsmodellen: offensiv og oppdatert forvaltning i Trøndelag*», er resultatene fra dette prosjektet undersøkt og kartlagt. Overordnet gikk saksbehandlingstiden i akvakultursaker ned, samtidig som kvaliteten i saksbehandlingen var god, og det ble frigjort ressurser i de etatene hvor myndighet var delegert fra.

Ved forvaltningsreformen i 2010 fikk fylkeskommunene overført deler av Fiskeridirektoratets ansvar regionalt for behandling av lokalitetssaker – med den konsekvens at havbruksforvaltningen er blitt enda mer fragmentert. Det er til dels små fagmiljø i de ulike etatene i de forskjellige fylkene, noe som gjør dem sårbare, og graden av effektivitet i saksbehandlingen oppleves ulik mellom disse. Det er også en opplevd utfordring for utøverne i næringen at ulike sektormyndigheter foretar vurderinger og uttaler seg om samme forhold i en sak. Myndighetsfordelingen kan derfor oppleves som mer uklar. Eksempler på dette er at flere etater uttaler seg om hensynet til villaks og andre villfiskarter og gjør egne vurderinger med hensyn til miljøspørsmål. Med den fragmenterte forvaltningsmodellen øker også risikoen for at de ulike myndighetsorganer blir for ensidig opptatt av sitt særskilte regelverk. På den måten vil *helheten* i forvaltningen - for i sum å oppnå det beste resultat - ikke alltid blir ivaretatt i tilstrekkelig grad.

Den generelle rapporterings- og dokumentasjonsbyrden er svært stor for aktører i oppdrettsnæringen, og det bør være et felles ønske fra næringen og myndighetene å forenkle og effektivisere dette. Særlig er det ønskelig å sikre en mest mulig samordnet rapportering, slik at næringens utøvere kan forholde seg til færrest mulig myndighetsorganer.

Arbeidsgruppens forslag til nærliggende forenklinger og forbedringer i regelverk som berører havbruksnæringen

1) Felles digital portal for myndighetene («Havbruksportalen»)

Forslag: *Det etableres en felles digital portal for myndighetene, med en samlet oversikt over all informasjon, rapportering og kommunikasjon mellom myndigheter og næringens utøvere, og hvor informasjon kan utveksles og søknader behandles.*

Dette betyr at næringens utøvere kan forholde seg til en digital portal med all rapportering og alle søknader, og at det legges til rette for gjenbruk av data. Altinn er en allerede etablert kanal, og det vil være naturlig at denne videreutvikles for å nå dette målet. Det er særlig viktig i et forvaltningsregime som involverer en rekke ulike myndighetsorganer og alle forvaltningsnivåer. For næringen er det viktig med once-only prinsippet hvor man rapporterer informasjon en gang til ett sted.

Forslaget kan gjennomføres ved instruks fra Nærings- og fiskeridepartementet.

2) Lokalitetsklarering – et mer koordinert og mindre fragmentert forvaltningsregime

Forslag: *Dagens modell med flere offentlige vedtaksmyndigheter erstattes med et system hvor søknad avgjøres av ett overordnet myndighetsorgan som har den samlede vedtaksmyndighet, og hvor relevante sektormyndigheter er høringsinstanser, og med stramme svarfrister til høringsinstansene. Dette vil ha en viss parallell til den såkalte «Trøndelagsmodellen» som tidligere har vært under utprøving, og med positive erfaringer.*

Forslaget vil medføre forskrifts- og regelendringer, som bl.a. vil inkludere havne- og farvannsloven (eventuelt forskriftsendring etter § 14 sjetten ledd), endringer i forskrift om utvidelse av akvakulturanlegg mv §§ 5-8, laksetildelingsforskriften §§ 30 og 36, samt endring i forskrift om behandling av akvakultursøknader slik at søknadsbehandlingen gjenspeiler innføring av et mer koordinert og mindre fragmentert forvaltningsregime.

3) Veiledning – strenge svarfrister

Forslag: *Dagens veileder for lokalitetsøknader foreslås snarest oppdatert. Det er ikke tilstrekkelig samsvar mellom dagens veileder og forvaltningens krav. Dette bør kombineres med en innskjerping av forvaltningens plikt til å veilede søker – en plikt som det er desto viktigere å etterleve i en situasjon*

hvor det ikke er fullt ut samsvar mellom veileder og myndighetens krav. Retningslinjer og krav til stramme svarfrister for den offentlige forvaltning bør også gjennomføres.

God veiledning kan gi bedre og mer fullstendige søknader, og dermed også bedre vedtak og kortere saksbehandlingstid. En slik veiledningsplikt bør innskjerpes også ved behandling av andre typer søknader og kommunikasjon mellom myndigheter og næringens utøvere når det gjelder den offentlige forvaltning. På den annen side vil veiledning fra myndighetene ikke oppfylle sitt formål fullt ut uten at den offentlige forvaltning også sørger for å behandle saker hurtig, og dette ansvar påhviler primært Nærings- og fiskeridepartementet.

Forslagene kan gjennomføres ved instruks fra Nærings- og fiskeridepartementet, samt fra andre berørte departementer.

4) Lokaltet – forenkling og avbyråkratisering ved mindre endringer

Forslag: *Mindre endringer for godkjent lokalitet bør kunne foretas uten ny søknad og ny godkjenning fra myndighetene. I dag vil f.eks. en viss dreining av anlegget eller forflytting av fôrflåte være søknadspliktig, noe som kan medføre lang og ressurskrevende saksbehandling. Dersom det skjer endringer på plassering av utstyr på lokaliteten eller i nær tilknytning til denne bør det kunne gjennomføres uten søknad, men slik at ny anleggskonfigurering sendes myndighetene som orienteringssak.*

Forslaget kan gjennomføres ved en presisering av laksetildelingsforskriften § 29 andre ledd – f.eks. slik: «Mindre endringer i anleggets utforming og plassering kan gjennomføres uten ny tillatelse. I slike tilfeller sendes det melding om endringen til fylkeskommunen.»

5) Samlokalisering mellom flere oppdrettere på samme lokalitet

Forslag: *Ved samlokalisering foreslås at dagens søknadsmodell erstattes med en melding til myndighetene. Dagens modell er ressurs- og tidkrevende, og dessuten unødvendig fordi dette gjelder samarbeidsavtaler om lokalitet innenfor rammene av en gitt lokalitetstillatelse, hvor alle krav til miljø, fiskevelferd og ferdsel er ivaretatt.*

Forslaget kan gjennomføres ved en ny bestemmelse i akvakulturdriftsforskriftens § 49 annet ledd som presiserer at samlokalisering kun skal meldes.

6) Forenkling driftsplan

Forslag: *Myndighetene bør snarest sørge for å forenkle utfylling av driftsplan, og gjøre denne mer oversiktlig og tilgjengelig for næringens utøvere og forvaltningen.*

Skjema for rapportering av driftsplan er uoversiktlig og krever at det hvert år må gis omfattende informasjon som tidligere er sendt myndighetene. Det må være fullt mulig å legge inn en digital forhåndstutfylt driftsplan med standardisert informasjon, slik skattemyndighetene årlig sender ut forhåndstutfylt skattemelding. Videre må vedlegg kunne være tilgjengelig for ulike myndigheter, slik at oppdretter slipper å ettersende dette til eksempelvis Mattilsynet. Den digitalt utfylte driftsplanen

må gjøres oversiktlig, slik at den enkelte næringsaktør med et tastetrykk kan identifisere hvilke ulike myndighetsorganer som har mottatt de ulike deler av den registrerte informasjon. Som ledd i effektivisering av arbeidet med driftsplanen, må det også forutsettes mye raskere respons fra myndighetene på innsendt driftsplan enn det næringen ofte opplever i dag. Nærings- og fiskeridepartementet bør snarest ta initiativ for å gjennomføre effektivisering og forenkling av rapportering, rapporteringsskjemaer og statistikk som kreves. En mulighet kan være at driftsplanen slås sammen med samordnet luseplan.

Forslaget kan gjennomføres ved regelendringer bl.a. i akvakulturdriftsforskriften § 40.

7) Tilbaketrekking av lokalitet for akvakultur fra 2 til 4 år.

Forslag: *Dagens regel for tilbaketrekking av lokalitet ved passivitet endres fra to til fire år, hvor det foreligger gode grunner for slik forlengelse.*

Selv om det også i dag gjøres unntak dersom lokaliteten ikke er blitt benyttet innen fristen på grunn av pålagt brakklegging, vil ulike grunner basert på drift, miljø, sykdom, omlegging av soner m.m. gi et berettiget behov for at en lokalitet ikke benyttes for en periode som overstiger 2 år.

Forslaget kan gjennomføres bl.a. ved endring av laksetildelingsforskriften § 38 og forskrift om akvakultur, andre fiskearter § 18.

8) Forvaltning bekjempelsessone PD/ILA

Forslag: *Praksis ved etablering av bekjempelsessone PD/ILA bør gjøres mer fleksibel slik at man unngår unødig lang båndlegging av lokaliteter hvor det ikke er påvist sykdom.*

Ved etablering av bekjempelsessoner omfattes også lokaliteter uten smitte av strenge begrensninger i lange perioder. Eksempelvis kan krav om lukket slakting strekke seg mer enn ett år etter at all fisk på smitteutsatt lokalitet er slaktet ut og lokaliteten desinfisert. Samtidig følges en skjematisk praksis som også innebærer langvarig båndlegging av f.eks. merder som ikke kan flyttes fra lokalitet i bekjempelsessoner. Dette medfører stor belastning på næringens utøvere, legger unødig beslag på brønnbåter og utstyr, uten at dette kan begrunnes i hensynet til å unngå smittespredning. Arbeidsgruppen vil foreslå at Mattilsynet innfører en mer fleksibel praktisering, basert på en veterinærfaglig vurdering og dialog med selskapenes fiskehelsepersonell. Det kan eksempelvis gjøres ved at særskilte begrensninger på lokalitet og utstyr oppmykes gradvis etter at fisk er slaktet og desinfeksjon er gjennomført på lokalitet.

Forslaget kan gjennomføres ved endring av praksis knyttet til utforming og praktisering av forskriftene med hjemmel i matloven om håndtering ved utbrudd av sykdom.

9) Brønnbåt og servicebåt – desinfeksjon og rengjøring i stedet for 48 timers karantene

FORSLAG: *Generelle krav om karantene for brønn- og servicebåter ved overgang mellom visse typer oppdrag erstattes med streng praktisering av regelverk for kontroll og desinfeksjon av fartøy.*

Transportforskriften § 20, PD-forskriften § 10 og kontrollområdeforskrifter for bekjempelse av PD og ILA stiller krav om karantene i 48 timer for brønnbåter og servicefartøy ved overgang mellom oppdrag. Det foreligger ikke faglig begrunnet utredning for karantene-reglene. Det er vask og desinfeksjon som er det egnete biosikkerhetstiltaket, og dette kan ikke kompenseres ved karantene-regelen. Arbeidsgruppen legger til grunn at myndighetene sammen med næringen sørger for at vask og desinfeksjon fungerer i tråd med intensjonene samt at dette er satt i et system som sikrer dokumentasjon på at båten kan transportere fisk biosikkert.

Transportforskriften § 20 krever at brønnbåter skal vaskes mellom alle oppdrag, og med noen få unntak også desinfiseres. Videre blir det i § 8 stilt krav om at fartøyet skal være konstruert slik at det lett lar seg vaske og desinfisere. I § 11 blir det satt krav om at driften av fartøyene skal være smittehygienisk forsvarlig, inkludert beredskapsplan for å ivareta smittehygiene i krisesituasjoner. Risikofaktorer som kan påvirke biosikkerheten skal være vurdert før transporten (jf. informasjonsplikten i § 13). Internkontrollforskriften (IK-Akva) er gjort gjeldende for brønnbåtrederier, og dette betyr at disse skal ha system for å sikre at fartøyene er designet og blir operert slik at biosikkerheten kan ivaretas mellom hvert oppdrag. Næring og myndigheter må styrke oppfølgingen av biosikkerhet ved transport og håndtering av fisk i brønnbåt ved å sikre at 1) fartøy er rengjort og desinfisert hver gang, og 2) lukkede transporter gjennomføres absolutt lukket hver gang.

For andre servicefartøy er det bare ved spesifikke sykdomsreguleringer at vask og desinfeksjon skal gjennomføres. Myndighetene bør styrke kravet til systematisk biosikkerhetsarbeid også for disse aktørene. Det er i dag andre fartøy/enheter enn brønnbåter som håndterer fisk (for eksempel avlusingslektere og bløggebåter), og stor aktivitet mellom anlegg fra servicebåter, ensilasjebåter og andre. Disse har ikke tilsvarende krav til smittehygienisk forsvarlig konstruksjon, og det er i liten grad etablert bransjestandarder for hvordan disse skal opereres på en forsvarlig måte.

Forslaget kan gjennomføres ved endringer i forskrifter og praktisering av dette som beskrevet foran i dette punkt.

10) Økt midlertidig lokalitets MTB i beredskapssituasjoner

Forslag: *Fiskeridirektoratet gis hjemmel til i akutte beredskapssituasjoner raskt å kunne fatte vedtak om økt MTB på lokalitetsnivå når hvor dette er miljømessig forsvarlig. Gjeldende regelverk legger opp til en krevende og byråkratisk praksis som involverer flere myndighetsorganer.*

Forslaget innebærer en smidigere modell f.eks. ved presisering i laksetildelingsforskriften, eventuelt akvakulturdriftsforskriften knyttet til beredskap.

11) Trafikklys må ikke hindre lokalitetsklarering

Forslag: *Det anbefales en presisering i laksetildelingsforskriften om at myndighetene plikter å behandle en lokalitetssøknad på ordinær måte, uansett «trafikklys» som er gitt for å regulere det totale maksimale produksjonsvolum i et område.*

Behovet for å identifisere og klarere miljømessig gunstige lokaliteter er like relevante enten et produksjonsområde er grønt, gult eller rødt. Produksjonstaket i et område reguleres av tillatelses MTB (konsesjonene), og påvirkes ikke av lokalitets MTB. Uansett miljøstatus i et produksjonsområde er det ønskelig å ta i bruk eller utvide miljømessig gode lokaliteter. Det vil bidra til å ivareta de miljøhensyn som også begrunner trafikklyssystemet.

Forslaget foreslås gjennomført ved følgende presisering i laksetildelingsforskriften § 30: «Produksjonsområdets miljømessige status etter produksjonsområdeforskriften § 8 tredje ledd skal ikke tillegges vekt ved lokalitetsklareringen.»

12) Fiskeri- og havbruksdirektoratet

Forslag: *Fiskeridirektoratet bør gis et sterkere besluttende ansvar og koordinere de ulike myndighetsorganenes forvaltningsansvar overfor havbruksnæringen på ulike områder, og for å påse at disse samarbeider på en god og effektiv måte. For å synliggjøre direktoratets rolle bør det endre navn til Fiskeri- og havbruksdirektoratet, eller Sjømatdirektoratet.*

En utfordring for både næringens utøvere og myndighetene er at havbruksnæringen blir regulert av en rekke ulike myndighetsorganer samt alle tre forvaltningsnivåer. Fiskeridirektoratet er det sentrale forvaltningsorganet for næringen, og er derfor også det naturlige myndighetsorgan for å påse at sektorinteressene avveies mot hverandre og sikre at den helhetlige, samfunnsnyttige balansen blir ivaretatt best mulig.

Forslaget kan gjennomføres ved beslutning i Nærings- og fiskeridepartementet, forankret i regjeringen.

13) Kompensasjons MTB (på tillatelsesnivå)

Forslag: *Det foreslås innført en smidig ordning med tildeling av kompensasjons MTB (maksimal tillatt biomasse) for oppdrettere som blir påført betydelig produksjonstap på grunn av sykdom.*

Algeoppblomstringen i Nordland og Troms i 2019 førte til dramatiske tap for oppdretterne som ble rammet. I etterkant ble det åpnet for at de som ble rammet fikk mulighet til å hente inn deler av produksjonstapet gjennom økt MTB i en tidsbegrenset periode. Denne typen kompensasjons MTB bør innføres for oppdrettere som får statlig krav om utslakting på grunn av sykdom. Slike vedtak får store konsekvenser for selskapene som rammes og deres ansatte, og mindre selskaper er de mest sårbare. En slik ordning vil være både fornuftig og rimelig for de som blir rammet, og samtidig redusere konfliktnivået knyttet til vedtak om utslakting og bidra til en raskere gjennomføring av slike vedtak.

Forslaget kan gjennomføres ved enkeltvedtak etter akvakulturloven § 5, eventuelt ved en ny forskriftsbestemmelse f.eks. ny § 7 i laksetildelingsforskriften.

14) Lusegrense ved særlig lave sjøtemperaturer

Forslag: *Det foreslås en forskriftsendring som hever lusegrensen fra 0,5 til 1 lus i den perioden hvor sjøtemperaturen er lavere enn 6° C. 4 uker før forventet våravlusning settes lusegrensen igjen til ordinært nivå på 0,5.*

Det er lite lus ved lave sjøtemperaturer. Det er kjent at lus utvikler seg saktere og formerer seg dårligere i kaldt vann. Nyere forskning viser dessuten at lus også smitter mindre effektivt ved temperaturer under 6°C. Det er lite ønskelig av hensyn til dyrevelferd at det gjennomføres avlusning om vinteren. Det er viktig at avlusning står i forhold til nytteverdi. Arbeidsgruppen mener at kravet til avlusning ved lave temperaturer bør vurderes nærmere av myndighetene i lys av ny forskning, med sikte på større differensiering.

Forslaget kan f.eks. kreve en endring i «forskrift om bekjempelse av lakselus» §8.

15) Kombinasjonsbehandling mot lakselus

Forslag: *Det foreslås utarbeidet klarere retningslinjer for bruk av såkalt kombinasjonsbehandling mot lakselus.*

Erfaring har vist at dette kan ha god effekt, også mot å utvikle resistens hos lus. Det er i dag ingen omforent godkjenningprosedyre for kombinasjonsbehandlinger. Ved å sikre at Mattilsynet har den nødvendige kompetanse til å behandle denne type spørsmål og samtidig utarbeide klarere retningslinjer, kan næringen få raskere og enklere tilgang til nye behandlingsformer. Det vil være positivt for både miljøet og fiskens velferd.

Forslaget kan iverksettes ved initiativ fra Nærings- og fiskeridepartementet overfor Mattilsynets hovedkontor.